

Nieuwe versie Ruimtelijk Functioneel PvE Berkenveld

Opdrachtgever

Katholiek Primair Onderwijs Rosendaal

Datum

17 oktober 2023

Referentie

1541211-0063.1.0

Auteur(s)

mevrouw I. van de Craats MSc - HEVO B.V.
de heer ir. W. Houët - HEVO B.V.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3			
1.1.	Doel	3			
1.2.	Leeswijzer	3			
2.	Projectkaders	4			
2.1.	Kaders en uitgangspunten	4			
2.2.	Wet- en regelgeving	4			
2.3.	Locatie	5			
2.4.	Multifunctionele accommodatie (MFA)	5			
3.	Visie en aanbod	6			
3.1.	Basisschool Berkenveld	6			
3.2.	Kober Kinderopvang	7			
3.3.	Samenwerking in het kindcentrum	7			
3.4.	Gezamenlijke kernwaarden	8			
4.	Visie op de huisvesting	9			
4.1.	Huisvestingsconcept	9			
4.2.	Ruimterelatieschema	10			
4.3.	Sfeerverwachting	13			
5.	Ruimtelijk kader	14			
5.1.	Normatieve ruimtebehoefte	14			
5.2.	Ruimteverdeling	14			
5.3.	Ruimteprogramma	15			
6.	Ruimteomschrijvingen	17			
6.1.	Onderwijsruimten en onderwijsondersteunend	17			
6.2.	Directie- en stafruimten	18			
6.3.	Ruimten kinderopvang	19			
6.4.	Overige ruimten	20			
7.	Buitenterrein	22			
			7.1.	Ontwerp	22
			7.2.	Benodigd oppervlak terrein	22
			7.3.	Gebruikseisen speelterrein	22
			7.4.	Overige voorzieningen terrein	22
			7.4.1	Groenvoorziening	22
			7.4.2	Parkeren	22
			7.4.3	Fietsenstalling	22
			7.4.4	Buitenbergingen	23
			7.4.5	Containerberging	23
			7.4.6	Afscheidingen van het buitenterrein	23
			7.4.7	Verlichting	23
			8.	Gebruikseisen gebouw	23
			8.1.	Vormfactoren	23
			8.2.	Daglicht	24
			8.3.	Indelingsflexibiliteit	24
			8.4.	Toegankelijkheid	24
			8.4.1	Horizontale verkeersafwikkeling	24
			8.4.2	Verticale verkeersafwikkeling	25
			8.4.3	Vluchtmogelijkheden en -wegen	25
			8.4.4	Afsluitbaarheid, compartimentering en avondgebruik	25
			8.4.5	Mindervaliden	25

1. Inleiding

KPO Roosendaal heeft de ambitie om nieuwbouw te realiseren voor Basisschool Berkenveld in Heerle, inclusief kinderopvang en bso van Kober Kinderopvang. Met 84 leerlingen heeft de school een relatief kleine omvang. De school ligt midden in het dorp en heeft een brede school-voorziening. Het beleid van KPO Roosendaal is het onderwijsaanbod in de dorpskern Heerle te continueren. De ambitie is om het nieuwe gebouw een brede maatschappelijke functie voor het dorp te geven, met niet alleen voorzieningen voor kinderen, maar voor alle dorpsbewoners. Het nieuwe gebouw zal een boost geven aan de levendigheid van het dorp. De belangen en de functionaliteit voor de kinderopvang en de basisschool zullen wel altijd leidend zijn in de te maken ontwerpkeuzes.

De locatie voor het nieuwe kindcentrum is de kavel waar de huidige school is gevestigd. Voorliggend Programma van Eisen gaat in op de ruimtelijke en functionele eisen van de opdrachtgever en gebruikers. Op dit moment zijn Basisschool Berkenveld en de betreffende locatie van Kober beide gevestigd aan de Herelsestraat, direct naast elkaar. De bso en de peutergroep van Kober maken gebruik van ruimten in het schoolgebouw.

1.1. Doel

Het Programma van Eisen (PvE) heeft een driedelig doel:

1. Het is een middel om de eisen en wensen van de opdrachtgever en gebruikers vast te leggen.
2. Het dient als leidraad voor de ontwerpende partijen en als toetsingsmiddel voor de beoordeling van de output van de ontwerpende partijen.
3. Het dient als uitgangspunt voor de toetsing van de financiële haalbaarheid. Op basis van het PvE wordt een gerichte kostenraming voor het project opgesteld.

Het PvE is het kompas waarmee ontwerpende partijen werken om een 'maatwerk' ontwerp te maken dat zo dicht mogelijk aansluit bij de geformuleerde ambitie, eisen en wensen. Het PvE is opgesteld op basis van workshops en gesprekken met de gebruikersgroep, bestaande uit het merendeel van het team van basisschool Berkenveld en een afvaardiging van Kinderopvang Kober. Het detailniveau is zo ver

uitgewerkt als de gebruikers in deze fase van het project kunnen definiëren, met daarin ruimte voor de ontwerpende partijen om gepaste oplossingen aan te dragen.

1.2. Leeswijzer

Het te realiseren kindcentrum is gebonden aan een aantal wettelijke randvoorwaarden.

Hoofdstuk 2 start met een uiteenzetting hiervan.

Het PvE is een vertaling van de onderwijs- en pedagogische visie naar huisvesting. In **hoofdstuk 3** wordt daarom een samenvatting gegeven van de identiteit en de onderwijs- en pedagogische visie van Basisschool Berkenveld en Kober. In **hoofdstuk 4** wordt dit verder vertaald naar een visie op huisvesting in de vorm van een ruimterelatieschema, sfeerverwachting en huisvestingsconcept. **Hoofdstuk 5** geeft het bijbehorende ruimtelijk kader: het ruimteprogramma. In **hoofdstuk 6** worden de individuele ruimten nader omschreven en in **hoofdstuk 7** het buitenterrein. In **hoofdstuk 8** wordt afgesloten met de algemene gebruikseisen waar het kindcentrum aan moet voldoen.

2. Projectkaders

2.1. Kaders en uitgangspunten

De nieuwbouw voor KPO KC Berkenveld dient aan de volgende kaders en uitgangspunten te voldoen:

- De school en Kober Kinderopvang (kdv) werken vanuit één visie op de ontwikkeling van het kind en opereren als één kindcentrum.
- Door een nauwe samenwerking tussen de school en opvang worden doorlopende leerlijnen van 0 tot 12 jaar gecreëerd. De kinderopvang en het onderwijs werken nauw samen volgens het 'hand-in-hand, cheek-to-cheek' principe (hoofdstuk 3).
- De opgave is de realisatie van een kindcentrum voor maximaal **148 kinderen**, waarvan **84 schoolkinderen**. Er wordt gesproken over 'maximaal', omdat voor de groepsgrootte van kinderopvang en bso is gerekend met de maximaal toegestane groepsgrootte. Deze wordt doorgaans zeker niet iedere dag gehaald. Bovendien zijn de kinderen van de bso aanwezig buiten schooltijd, dus niet gelijktijdig met de schoolgaande kinderen. Dit vertaalt zich in een ruimtebehoefte voor het gehele kindcentrum van **1.037 m² brutovloeroppervlak (bvo)**. Deze kinderen zijn onderverdeeld in de volgende aantallen per gebruiker:
 - Basisschool Berkenveld: 84 kinderen.
 - Kober kdv verticaal: maximaal 16 kinderen.
 - Kober peutergroep met VVE: maximaal 16 kinderen.
 - Kober peuteropvang (PTO): maximaal 8 kinderen.
 - Bso mix van leeftijden: maximaal 24 kinderen.
- Er is aandacht voor flexibiliteit om fluctuatie van leerlingenaantallen te kunnen opvangen in de nieuwbouw. Tevens dient het schoolgebouw flexibel met toekomstige onderwijsvernieuwingen mee te kunnen bewegen.
- Een schoolplein van 1.200 m² voor Basisschool Berkenveld. Buiten schooltijd gebruikt de bso dit plein.
- De buitenruimte voor kdv is minimaal 140 m² en 3,5 m² per kind (40 kinderen). Daar waar mogelijk wordt deze buitenruimte groter, in verband met mogelijkheden om gevarieerd te spelen.
- Voor het **gehele kindcentrum geldt het 4-ogen principe**¹ voor toezicht op de kinderen.

¹ Dat betekent dat er altijd één volwassene moet kunnen meekijken of meeluisteren met een pedagogisch medewerker.

2.2. Wet- en regelgeving

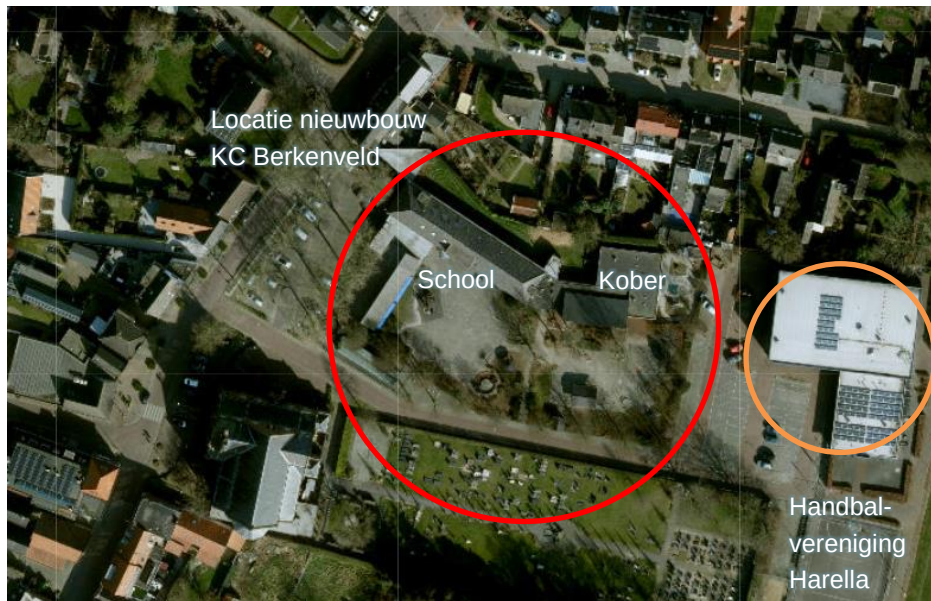
Ten aanzien van het ontwerp moet aan alle relevante wet- en regelgeving en overige overheidsvoorschriften worden voldaan. Binnen dit kader vallen:

- Gemeentelijke Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs.
- Vigerend bestemmingsplan, Bestemmingsplan Mariadal.
- De geldende stedenbouwkundige randvoorwaarden.
- Vigerend Bouwbesluit.
- Ministeriële richtlijnen.
- Voorschriften nutsbedrijven.
- Eisen plaatselijke brandweer.
- Wet Milieubeheer.
- Wet Geluidhinder.
- EG-wet- en regelgeving.
- NEN 2580 en NEN 3569.
- Handboek voor Toegankelijkheid.
- Eisen voor het verkrijgen van een gebruikersvergunning.
- Het Besluit Veiligheid Attractie- en Speeltoestellen.
- De Wet op het primair onderwijs.
- Wet Kinderopvang.
- Kinderopvang, versie maart 2019, opgesteld door Waarborgfonds kinderopvang.
- Eisen en regelgeving GGD.
- Wet op passend onderwijs.

2.3. Locatie

Het nieuwe kindcentrum zal gerealiseerd worden op dezelfde kavel waar de school en de kinderopvang nu gehuisvest zijn. Basisschool Berkenveld beschikt nu over een ruim enkellaags gebouw dat getypeerd kan worden als een 'gangenschool'. Tegen het schoolgebouw aan is een semipermanente huisvesting voor Kober Kinderopvang gebouwd. De locatie ligt centraal in het dorp. Achter het huidige schoolterrein bevindt zich de sporthal van handbalvereniging Harella. De ambitie is dat het nieuwe kindcentrum een sterke relatie heeft met de sporthal, bijvoorbeeld in de vorm van een logische rechtstreekse route voor de schoolgym.

Het schoolplein aan de achterzijde van het schoolgebouw is erg ruim. Indien mogelijk, wordt de nieuwbouw gerealiseerd terwijl de oudbouw nog in gebruik is, om tijdelijke huisvesting te voorkomen. De opgave aan de architect is om de functionele wensen en eisen als gevolg van de in dit PvE omschreven visie leidend te laten zijn en op basis daarvan een ontwerp te maken, waar mogelijk buiten het bouwvlak van de huidige bebouwing.

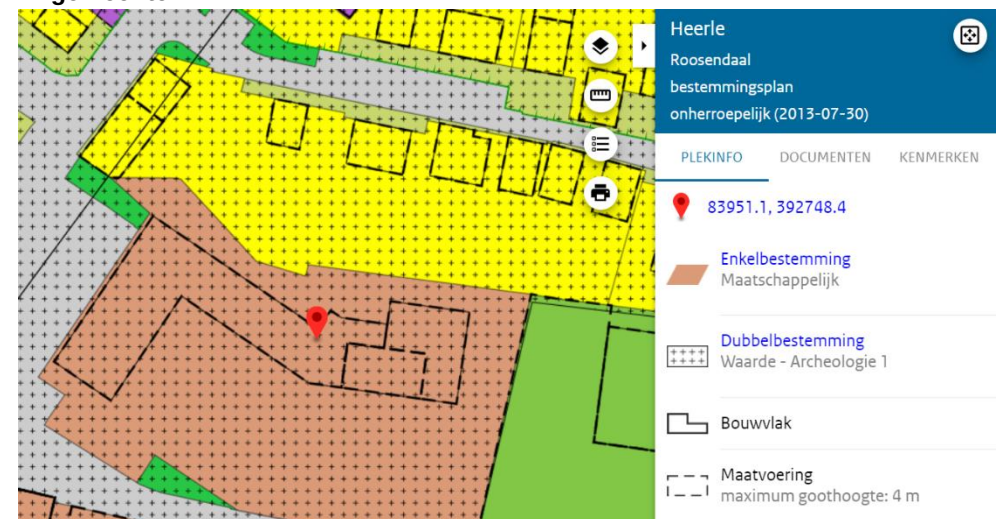

Figuur 1: Luchtfoto huidige huisvesting en locatie nieuwbouw

2.4. Multifunctionele accommodatie (MFA)

In het dorp Heerle lopen gesprekken over het realiseren van een MFA, waar de school een belangrijk onderdeel van zou worden. De Leefbaarheidsgroep Heerle en de gemeente Roosendaal zien kansen om het gebouw van het nieuwe kindcentrum in te zetten als een bredere functie voor de leefbaarheid van het dorp, met een dorpshuisfunctie. De school en KPO Roosendaal onderschrijven dit. Het uitgangspunt van alle partijen is dat de onderwijs- en kinderopvangfunctie primair zijn in het bepalen van de gebouwopzet. Voorliggend PvE gaat daarom alleen over de kinderopvang en de school. Bovendien is afgesproken dat eventuele dorpsfuncties niet beperkend mogen zijn voor de invulling van het onderwijs en de kinderopvang.

Omdat op dit moment de invulling van de dorpsfuncties nog niet concreet is, maakt dit nog geen onderdeel uit van het PvE. Wel zijn enkele 'MFA-functies' geïdentificeerd die, bij gedeeld ruimtegebruik, de huisvesting voor het kindcentrum kunnen versterken. Het gaat op dit moment om een aula met podium, een keuken, een bibliotheek (Boekspot Heerle) en een extra kantoorruimte waar ook maatschappelijke en zorgpartijen gebruik van kunnen maken. **In het PvE zijn deze ruimten benoemd, puur ter indicatie. Hierover is nog niets afgesproken met de Leefbaarheidsgroep Heerle en de gemeente.**

Figuur 2: Bestemmingsplan randvoorwaarden locatie KC Berkenveld

3. Visie en aanbod

Voorliggend hoofdstuk omschrijft de identiteit, visie, het aanbod en de kernwaarden van Basisschool Berkenveld en Kober Kinderopvang. Het hoofdstuk begint met de individuele identiteit van de twee gebruikers en hun visie op onderwijs en opvang. Daarna wordt gekeken naar de gedeelde kernwaarden en de visie op samenwerking.

Kindcentrum Berkenveld is een plek waar...

1. Elk kind welkom is en gezien wordt.
2. Iedereen elkaar ontmoet, kent en verbindt.
3. Iedereen zich thuis voelt.
4. Ieder kind zich ontwikkelt naar eigen mogelijkheden in een rijke en inspirerende speel-/leeromgeving.

3.1. Basisschool Berkenveld

Basisschool Berkenveld is een kleine dorpsschool waar onderwijs wordt aangeboden voor alle kinderen in Heerle. Hoewel dit in totaal niet heel veel kinderen zijn, lopen de ondersteuningsbehoeften wel sterk uiteen, de leerlingenpopulatie is wat dat betreft divers. Basisschool Berkenveld gelooft sterk in het aanbieden van **thuisnabij onderwijs**, ieder kind zou naar school moeten kunnen in het eigen dorp. Er wordt gewerkt vanuit vier combinatiegroepen (1-2, 3-4, 5-6 en 7-8). De school heeft te maken met de uitdaging om binnen en tussen deze combinatiegroepen voor ieder kind een passend aanbod te leveren. In bovenstaand kader wordt de kern van de visie weergegeven.

Invulling van het onderwijs

In het kader van het PvE is gesproken over de ontwikkeling van de invulling van het onderwijs - huidig en in de toekomst - verdeeld over drie thema's (zie [figuur 3](#)). De gewenste invulling van het onderwijs in de toekomstige situatie moet immers gefaciliteerd worden door het nieuwe gebouw. In de toekomst zou de school (nog) meer variatie willen aanbrengen in het onderwijs, dat wil zeggen meer **verschillende werkvormen toepassen**, afgestemd op het leerdoel en de behoefte van het kind. Ook is de ambitie om vaker **groepsoverstijgend te werken**, bijvoorbeeld in de vorm van

'ateliers', zoals koken, groen en verschillende workshops. Hieraan nemen kinderen uit verschillende groepen deel. Het is voor kinderen daarnaast erg waardevol om bepaalde onderwerpen op hun eigen niveau uit te werken, wat dus ook groeps-overstijgend is. Voor leerkrachten biedt dit kansen om meer samen te werken tussen verschillende groepen. De mate waarin de leerling **autonomie** krijgt, **zelfsturend** is in de activiteiten op een dag, zou in de toekomst ook hoger mogen zijn dan nu. Daarvoor heeft Basisschool Berkenveld behoefte aan verschillende (samen)werkplekjes waar kinderen zelf invulling kunnen geven aan hun leerdoelen of activiteiten. Het is wel belangrijk voor de leerlingenpopulatie dat nog ongeveer de helft van de tijd leerkracht-gestuurd wordt gewerkt.

Figuur 3: Invulling van het onderwijs, huidig en in de toekomst

3.2. Kober Kinderopvang

Kober Kinderopvang is nu gehuisvest in het gebouw naast Basisschool Berkenveld en voor een deel ook in het schoolgebouw. In het nieuwe kindcentrum zal Kober ruimte hebben voor één peuteropvang (PTO) groep (maximaal 8 kinderen, enkele ochtenden per week), één kinderopvang verticaal groep (maximaal 16 kinderen) en één kinderopvang peutergroep (maximaal 16 kinderen). De kinderopvanggroepen zijn in de huidige situatie meestal niet volledig gevuld/bezet. Toch zal de nieuwe huisvesting wel geschikt zijn voor de genoemde maximale capaciteit. Daarnaast zal Kober buitenschoolse opvang (bso) aanbieden in het nieuwe kindcentrum, één groep van maximaal 24 kinderen (momenteel is deze doorgaans voor de helft of twee derde gevuld). De PTO-groep is alleen in de ochtend aanwezig, in de huidige situatie op twee ochtenden per week. Daarom is het belangrijk om goed na te denken over multifunctionele inzetbaarheid van het PTO-lokaal buiten deze ochtenden. In de middag wordt het lokaal ingezet voor de bso.

Kober staat primair voor **de algehele ontwikkeling van kinderen**. Het uitgangspunt voor Kober is dat het nieuwe kindcentrum zoveel mogelijk bijdraagt aan de **doorgaande leerlijn** voor de kinderen.

Pedagogische visie

Kober kijkt naar opvoeden volgens onderstaande zes pedagogische principes:

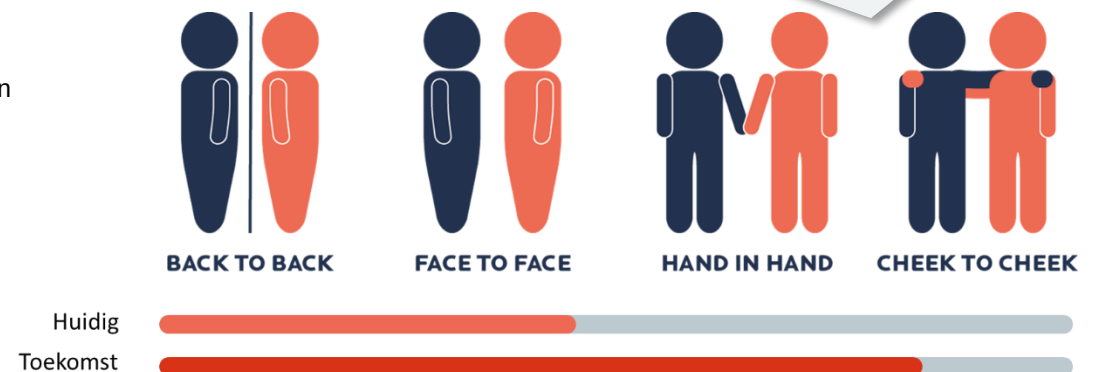
- **Zelfvertrouwen en zelfstandigheid** - wat kinderen zelf kunnen, laten we ze zelf doen.
- **Ruimte voor ontwikkeling** - kinderen ondersteunen in hun ontdekkingstocht, kijken wat het kind nodig heeft en het kind zoveel mogelijk vrij laten.
- **Veilig en geborgen** - positieve benadering en een veilige, geborgen sfeer.
- **Samenleven en leren** - met elkaar leren en plezier maken, zoeken naar manieren om het spel te verrijken, het groepsproces ondersteunen.
- **Gezond en in balans** - de natuurlijke groei en ontwikkeling ondersteunen en bewuste keuzes maken in eten, drinken en beweging.
- **Met respect voor de ander en de wereld om je heen** - kennismaken met de achtergrond en cultuur van alle andere kinderen en met de natuur en de wereld.

3.3. Samenwerking in het kindcentrum

In de huidige situatie is er al sprake van een samenwerking tussen kinderopvang en school. Er is een warme overdracht van de peutergroep naar de kleutergroep. Omdat een deel van de groepen van Kober gebruik maakt van het gebouw van de school is er ook goed contact tussen de medewerkers. Het nieuwe kindcentrum moet het mogelijk maken om deze samenwerking uit te breiden tot **werken vanuit een gemeenschappelijke visie als één krachtig team** (zie [figuur 4](#)).

Dit biedt kansen om op meerdere vlakken samen te werken vanuit één pedagogische visie en samen de betrokkenheid van ouders te vergroten. De ambitie is om meer als één team op te trekken, een opdracht voor de komende jaren is om teambuilding te versterken. Daarnaast staan de school en kinderopvang beide voor de uitdaging om heel diverse ondersteuningsbehoeften te bedienen, hierbij kunnen zij winst behalen door expertises te delen en uit te wisselen. Er zijn ook aandachtspunten waarover afspraken gemaakt moeten worden, zoals uitspreken van verwachtingen en afbakenen van verantwoordelijkheden.

‘We doen veel samen, zowel onderwijskundig/pedagogisch als gebouwelijk. Expertises worden gedeeld en uitgewisseld en we functioneren echt als één integraal en krachtig team. Bij ons kunnen de peuters al kennismaken met de kleuters door een lesje mee te draaien. Er is veel aandacht voor de overdracht van de kinderopvang naar de school. In het kindcentrum is er één visie die voelbaar en herkenbaar is in het hele gebouw.’

Figuur 4 – Visie op samenwerking kindcentrum

3.4. Gezamenlijke kernwaarden

Figuur 5 geeft de gezamenlijke kernwaarden van Basisschool Berkenveld en Kober Kinderopvang weer. Het kernwoord is 'verbonden'; in KC Berkenveld is er sprake van verbinding tussen de kinderen en medewerkers en daar draagt iedereen aan bij. De deur staat open voor ieder kind en iedere ouder en KC Berkenveld vervult in het dorp ook een maatschappelijke rol. Samen zorgt men voor een vertrouwde omgeving waar elk kind wordt gezien. Kinderen ervaren, net als thuis, een gevoel van veiligheid en

geborgenheid. KC Berkenveld is persoonlijk, kinderen krijgen de kans om activiteiten te kiezen die bij hen passen. Onderwijs en begeleiding worden aangepast aan de kwaliteiten en talenten van ieder kind. Ontmoeting is belangrijk in KC Berkenveld, zowel voor de leerlingen als voor de medewerkers. Tot slot is KC Berkenveld inspirerend, op het gebied van een divers aanbod in het kindcentrum en het bieden van een breed maatschappelijk blikveld.

Figuur 5 - Mindmap kernwaarden

4. Visie op de huisvesting

4.1. Huisvestingsconcept

Op basis van de visie op de inrichting van het onderwijs is met de gebruikersgroep het gesprek gevoerd over huisvestingsconcepten. Er is gesproken over de wijze waarop de huisvesting in grote lijnen wordt ingericht en welke typen ruimten nodig zijn voor het onderwijs en de kinderopvang. Ook is gesproken over de manier waarop de medewerkers en kinderen willen werken in het nieuwe gebouw en wat zij daarvoor nodig hebben. **Figuur 6** laat zien welk huisvestingsconcept het best past bij het onderwijs van KC Berkenveld. Bij dit huisvestingsconcept heeft het team een set van belangrijke uitgangspunten geformuleerd waaraan de huisvesting moet voldoen.

Uitgangspunten voor het huisvestingsconcept

- In de groepsruimten en leerpleinen wordt **de rust** bewaard - aandacht voor uitstekende **akoestiek** en geluidsabsorptie is daarom belangrijk.
- Er zijn **verschillende werkvormen** mogelijk binnen het huisvestingsconcept, 's ochtends wordt anders gewerkt dan 's middags.
- **Klassikaal onderwijs** in groepsruimten is een belangrijke werkvorm, voor een groep van circa 20 kinderen.
- Er zijn werkplekken voor kinderen buiten de groepsruimte, onder andere voor verwerking van opdrachten, in groepjes of zelfstandig.
- Er is een duidelijke **visuele verbinding** tussen leerplein en groepsruimte. Gedacht wordt aan een wand die voor de helft (horizontaal of verticaal) transparant is. Niet volledig transparant, om afleiding te voorkomen.
- Het leerplein **faciliteert geconcentreerd werken**. Dit wordt gedaan door het leerplein in te delen in kleinere zones, met afscheidingen en meubilair ter verbetering van de akoestiek en door het maken van beschutte plekjes.
- Er zijn **'themahoeken'** op het leerplein, afgestemd op de leeftijds-groepen. Bij de onderbouw zijn dat speelhoeken, bij de bovenbouw gaat met meer over samenwerken en concentreren.
- In het kader van **inclusiviteit** wordt er rekening gehouden met kinderen die snel overprikkeld raken of andere speciale (ondersteunings-)

Het betreft een onderwijsomgeving van **groepsruimten en leerpleinen**. De basis blijft **klassikaal onderwijs** voor de vier combinatiegroepen van Basisschool Berkenveld. Vanuit een eigen groepsruimte per combinatiegroep kan instructie worden gegeven en kan klassikaal worden gewerkt onder begeleiding van de leerkracht. Daarnaast is de wens om kinderen ook buiten de klas op een eigen gekozen werkplek te laten (samen)werken. Een grotere **diversiteit aan werkplekken en werkvormen** zorgt ervoor dat aan alle kinderen een omgeving kan worden geboden waarmee ze gebaat zijn. Het **gezamenlijk gebruik** van de leerpleinen versterkt ook het gevoel van **verbondenheid** binnen het gebouw en faciliteert meer **samenwerking** tussen de leerkrachten. De manier waarop Basisschool Berkenveld het huisvestingsconcept 'klaslokalen rond een leerplein' wil toepassen wordt verder uitgelegd in paragraaf 4.2. Daar komt ook de verbinding tussen het onderwijs en de kinderopvang aan bod.

Figuur 6 - Huisvestingsconcept Basisschool Berkenveld

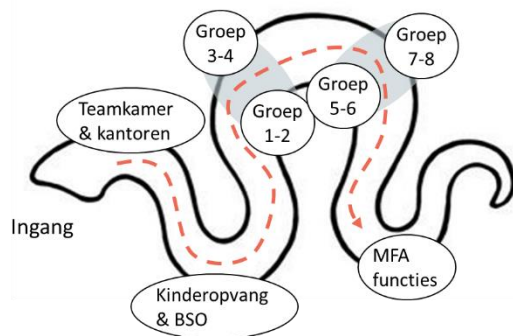
4.2. Ruimterelatieschema

Van visie op onderwijs, kinderopvang en samenwerking naar visie op huisvesting. **Figuur 8** geeft de ruimten in het nieuwe kindcentrum en de onderlinge relaties weer. Ook de buitenruimte is in grote lijnen afgebeeld.

Verbinding

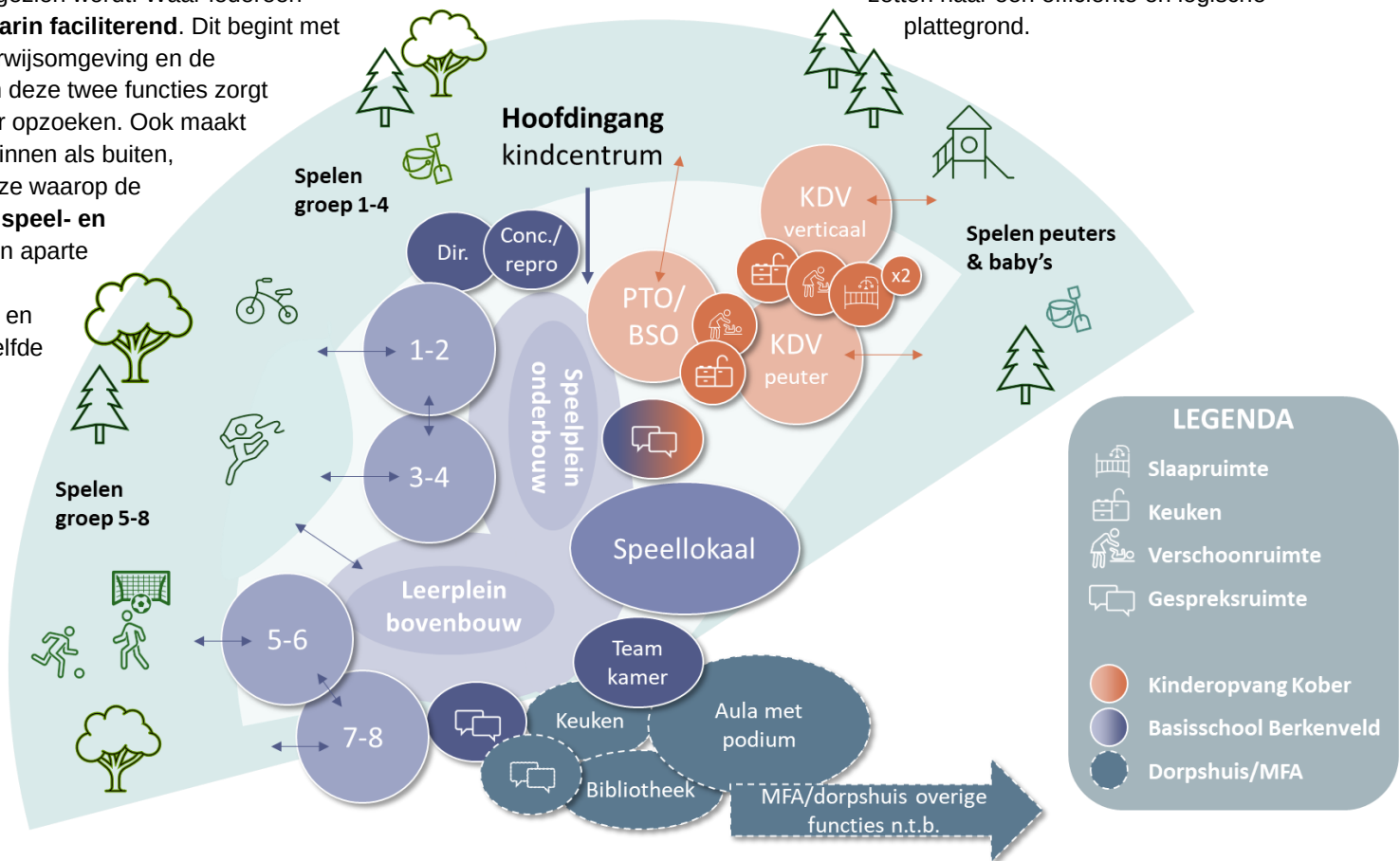
Een centraal thema in het relatieschema is 'verbinding'. Zoals eerder vermeld, is KC Berkenveld een plek waar ieder kind welkom is en gezien wordt. Waar iedereen elkaar ontmoet en verbinding zoekt. Het **gebouw is daarin faciliterend**. Dit begint met de keuze voor **één hoofdingang**, van waaruit de onderwijsomgeving en de kinderopvang bereikt kunnen worden. De nabijheid van deze twee functies zorgt ervoor dat medewerkers en kinderen elkaar makkelijker opzoeken. Ook maakt dit het eenvoudiger om de peuters en kleuters, zowel binnen als buiten, met elkaar te laten kennismaken en spelen. Ook de wijze waarop de **vier groepsruimten van de school grenzen aan één speel- en leerplein** brengt verbinding in het gebouw. Er is wel een aparte subentree voor aankomst en vertrek van de combinatiegroepen 5-6 en 7-8, zodat het in de ochtend en middag niet nodig is dat alle kinderen tegelijkertijd dezelfde entree gebruiken.

Zoals afgebeeld is er één leerplein, hoewel dit duidelijk gesplitst is in een plein voor de jongere kinderen en een plein voor de oudere kinderen. In de gesprekken

Figuur 7 - Slangvorm als inspiratie voor de ruimterelaties

met de gebruikersgroep werd de metafoor van een slang gebruikt voor de ideale gebouwvorm. **Figuur 7** laat zien dat de slangvorm in wezen de verbinding door het gebouw heen vormt, waarbij verschillende groepen hun eigen zone hebben. Een zone die wel in **open verbinding staat met de rest**, maar ook bijvoorbeeld net een hoekje om gaat, zodat **overlast en afleiding worden beperkt**. In realiteit is de vorm van de slang geen efficiënte gebouwvorm, daarom laat figuur 8 dezelfde relaties zien, maar dan in een meer compacte indeling. De opgave in de ontwerpfase is om deze om te zetten naar een efficiënte en logische plattegrond.

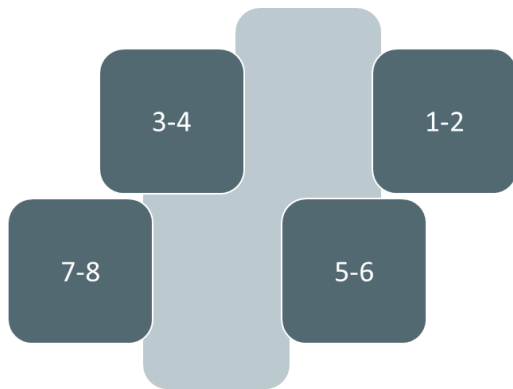
Figuur 8 - Ruimterelatieschema KC Berkenveld

Gebruik van de onderwijsomgeving

In paragraaf 4.1 is omschreven dat Basisschool Berkenveld klassikaal onderwijs wil aanbieden vanuit de groepsruimten, aangevuld met ruimte voor verwerking, zelfstandig en samen, op het leerplein. De combinatiegroepen 1-2 en 3-4 maken samen gebruik van de helft van het leerplein en de combinatiegroepen 5-6 en 7-8 maken gebruik van de andere helft. Het leerplein is in principe gewoon één ruimte, maar door deze bijvoorbeeld net geschakeld uit te voeren, kan de ruimte voor verschillende werkvormen en leeftijden worden ingezet, zonder dat deze last hebben van elkaar.

Figuur 9 geeft een eenvoudige schematische weergave van de eerste denkrichtingen. Dit is niet bedoeld als plattegrond, omdat deze in realiteit complexer zal worden, doordat ook rekening moet worden gehouden met andere functies zoals toiletten, spreekkamers, de relatie met de kinderopvang, gebouwvorm etc.

Het leerplein voor combinatiegroepen 1-2 en 3-4 is meer gericht op spelen en ontdekken. Het leerplein voor combinatiegroepen 5-6 en 7-8 biedt verschillende mogelijkheden om samen te werken en zelfstandig te werken. Op beide leerpleinen is het mogelijk om door middel van inrichting verschillende themahoeken te maken. De groepsruimten kunnen in verbinding worden gezet met de leerpleinen door bijvoorbeeld grote openslaande deuren. Er is altijd een visuele verbinding tussen de groepsruimten en de leerpleinen, ook wanneer de deuren dicht zijn. Gedacht wordt aan een schuifwand tussen het leerplein en de groepsruimte die ervoor zorgt dat ongeveer de helft van de scheiding tussen de groepsruimte en het leerplein

Figuur 9 - Schematische weergave onderwijsomgeving

transparant is. Een andere manier van visuele en fysieke verbinding tussen leerplein en groepsruimte mag in de ontwerpfase onderzocht worden. Het is belangrijk dat de wijze waarop de visuele verbinding tot stand wordt gebracht een balans biedt tussen verbinding en toezicht aan de ene kant en concentratie en rust aan de andere kant. Tussen de twee koppels van groepsruimten is ook een fysieke verbinding mogelijk, in de vorm van een schuifdeur of openslaande deuren. Het dient mogelijk te zijn om de twee groepsruimten zowel gecombineerd (incidenteel onder begeleiding van slechts één leerkracht) als afzonderlijk te gebruiken.

Kinderopvangruimten

Binnen de zone van de kinderopvang bevinden zich drie groepsruimten met alle daarbij behorende ondersteunende ruimten zoals verschoon- en slaapruimten. De verschoonruimten, de slaapruimte (één) en de pantry's zijn tussen de groepsruimten gesitueerd en worden vanuit beide aangrenzende groepsruimten gedeeld gebruikt. Iedere groepsruimte van de kinderopvang heeft een directe ontsluiting naar de buitenruimte. Het gebouwdeel van Kober is in principe bereikbaar vanuit dezelfde hoofdentree als de school. Dit faciliteert de ontmoeting en verbinding tussen de gebruikers van het gebouwdeel van de kinderopvang en de school. Indien dit in de uiteindelijke gebouwopzet en positionering op de kavel niet praktisch is, dan dient op een andere manier de verbinding en ontmoeting tussen de school en kinderopvang te worden gefaciliteerd in het gebouw. De PTO-/bso-ruimte is nabij het kleuterlokaal gepositioneerd, zodat deze ruimte ook voor de kleuters kan worden gebruikt wanneer de PTO en bso niet aanwezig zijn.

De aula/ontmoetingsruimte en andere MFA-/dorpshuisfuncties

Het is nog onzeker of er inderdaad een MFA/dorpshuis in Heerle zal komen, waar het kindcentrum onderdeel van uit gaat maken. In figuur 8 zijn reeds de ruimten benoemd die bij het MFA zouden horen, maar waar de school en kinderopvang ook graag gebruik van zouden maken. Dit zijn ruimten die het aanbod en de mogelijkheden in het kindcentrum zouden verbreden, namelijk: een aula met podium, een keuken, een bibliotheek en een extra kantoorruimte. De positie van de aula is nabij het schoolgedeelte van het gebouw, in het overgangsgebied naar het eventuele MFA. Dit geldt ook voor de andere MFA-functies die door de gebruikersgroep zijn geïdentificeerd als kansrijk voor het kindcentrum. Hoewel een fysieke scheiding tussen het kindcentrum en de MFA onvermijdelijk zal zijn (brandscheiding, compartimentering), is de sterke

wens dat er altijd een visuele verbinding mogelijk is (zoals deuren van glas). Daarnaast is het in het kader van verbinding en ontmoeting ook wenselijk dat de deuren die twee gebouwdelen scheiden overdag ook opengezet kunnen worden.

Het speellokaal

Het speellokaal is vrij centraal in het gebouw gepositioneerd, bereikbaar voor het kindcentrum maar ook voor de eventuele MFA. Primair is het speellokaal bedoeld voor bewegingsonderwijs en binnenspelen voor de kinderen van combinatiegroep 1-2. Daarbuiten kan het speellokaal ook gebruikt worden door de peuters van Kober (PTO en kdv) en door de bso na schooltijd. Indien het nieuwe schoolgebouw een MFA-functie krijgt, dan zou verder multifunctioneel gebruik van het speellokaal nog denkbaar zijn, zoals beweging voor ouderen, maar dit dient verder verkend te worden en is nu nog niet aan de orde. In het geval dat er geen MFA-functie met aula en podium zal worden gerealiseerd, dan krijgt het speellokaal ook een ontmoetingsfunctie in het nieuwe kindcentrum. De beschikbare vierkante meters voor 84 leerlingen bieden namelijk onvoldoende ruimte om een eigen aula te realiseren.

Buitenruimte

Bij voorkeur hebben de groepsruimten van de school een directe verbinding met de buitenruimte. Basisschool Berkenveld en Kober hebben in de huidige situatie een zeer ruime buitenruimte, omringd door groen. De wens is om hier zoveel mogelijk van te behouden in de nieuwe situatie. Zoals te zien in [figuur 8](#), is de buitenruimte als een soort halve maan om het gebouw heen weergegeven. Dit is bedoeld om te laten zien dat een groot deel van het gebouw binnen in verbinding staat met de buitenruimte. Die buitenruimte is vervolgens ingedeeld op het gebruik door kinderen van verschillende leeftijdsgroepen, waarbij de inrichting aansluit op de behoeften van de doelgroep. De kinderen van de kinderopvang hebben hun eigen buitenruimte. De kinderen van de PTO-groep maken daarnaast gebruik van het schoolplein voor de jonge kinderen. De bso maakt alleen gebruik van het schoolplein. Daarom is de PTO/bsu-ruimte dichter bij het schoolplein gesitueerd dan de kinderopvangruimten.

4.3. Sfeerverwachting

Figuur 10 - Beeld- en sfeerverwachting specifieke binnenruimten

5. Ruimtelijk kader

De hoofdpopzet huisvesting uit dit PvE is vertaald in specifieke ruimten en vierkante meters. Leidend daarin zijn het leerlingenaantal, de daarbij behorende normatieve ruimtebehoefte en overige uitgangspunten.

5.1. Normatieve ruimtebehoefte

Het nieuwe kindcentrum wordt gerealiseerd voor 84 leerlingen in het onderwijs. Dit betekent dat de normatieve ruimtebehoefte voor het onderwijsgedeelte van het kindcentrum 623 m² bvo is. Dit is berekend op basis van de standaard ruimtebehoefte-berekening voor primair onderwijs (5,03 m² per kind + 200 m² vaste voet). In het ruimteprogramma is 628 m² bvo opgenomen voor de school, daarmee past het ruimteprogramma binnen de normatieve ruimtebehoefte voor dit leerlingenaantal (er wordt 5 m² bvo meer gevraagd, dit verschil wordt gezien als verwaarloosbaar).

5.2. Ruimteverdeling

Het vloeroppervlak van een gebouw kan op verschillende manieren worden weergegeven, bijvoorbeeld brutovloeroppervlak (m² bvo), nettovloeroppervlak, nuttig vloeroppervlak en functioneel nuttig vloeroppervlak (m² fno). De standaardisering voor oppervlaktemeting is vastgelegd in de NEN 2580.

Het bvo is de totale vloeroppervlakte van het gebouw gemeten op vloerniveau langs de buitenomtrek van opgaande scheidingsconstructies, dus de buitenzijde van het gebouw inclusief buitenwanden, constructies en installaties, maar exclusief vides (groter dan 4 m²). In de Gemeentelijke Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs wordt de term functioneel nuttig vloeroppervlak (m² fno) gehanteerd. Hiermee wordt bedoeld de voor uitoefening van het onderwijs relevante ruimten: de onderwijs-, neven- en directieruimten.

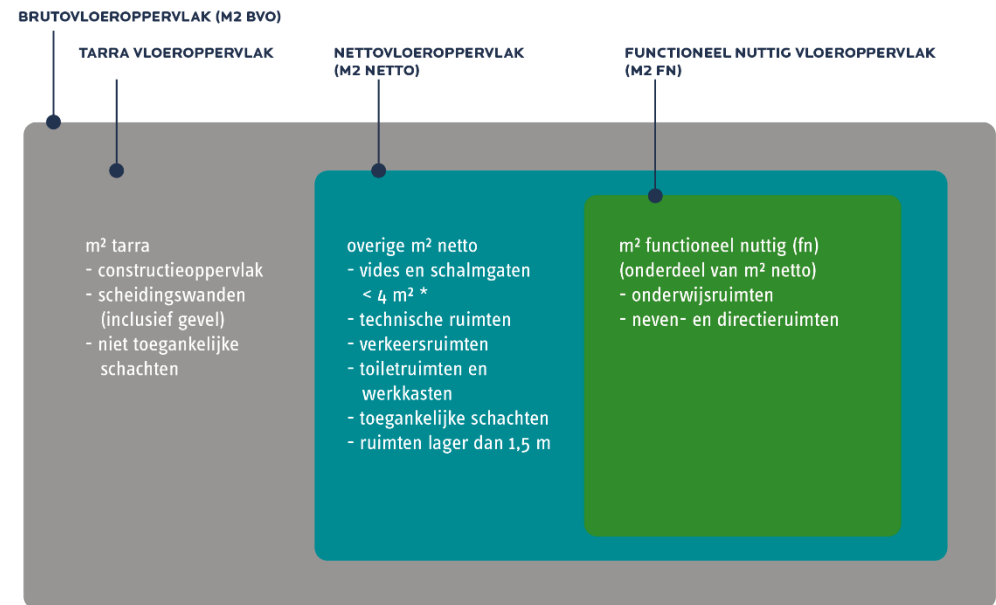
De term functioneel nuttig vloeroppervlak (m² fno) komt als zodanig niet voor in de NEN 2580, maar gelet op het gebruik komt dit overeen met de term 'woonoppervlak'. Waar in de hiernavolgende teksten functioneel nuttig vloeroppervlak (m² fno) staat vermeld, dient dit als 'woonoppervlak van een gebouw' conform de NEN 2580 te worden gelezen. In **Figuur 11** is een schematisch overzicht van de onderverdeling van het bvo opgenomen.

Voor de vertaling van vierkante meters fno naar bvo is in dit PvE een factor van **1,43** aangehouden.

De volgende ruimten worden niet tot het functioneel nuttig vloeroppervlak gerekend, dit zijn dus ook geen nevenruimten. Deze ruimten vormen het verschil tussen het netto-vloeroppervlak en het functioneel nuttig vloeroppervlak:

- Vides en schalmgaten.
- Technische ruimten.
- Verkeersruimten (gangen, trappen, entrees, liften etc.).
- Toiletgroepen en werkkasten.
- Schachten.

RUIMTEVERDELING CONFORM NEN2580

* vides > 4 m² tellen überhaupt niet mee voor welk vloeroppervlak dan ook

Figuur 11 - Ruimteverdeling conform NEN 2580

5.3. Ruimteprogramma

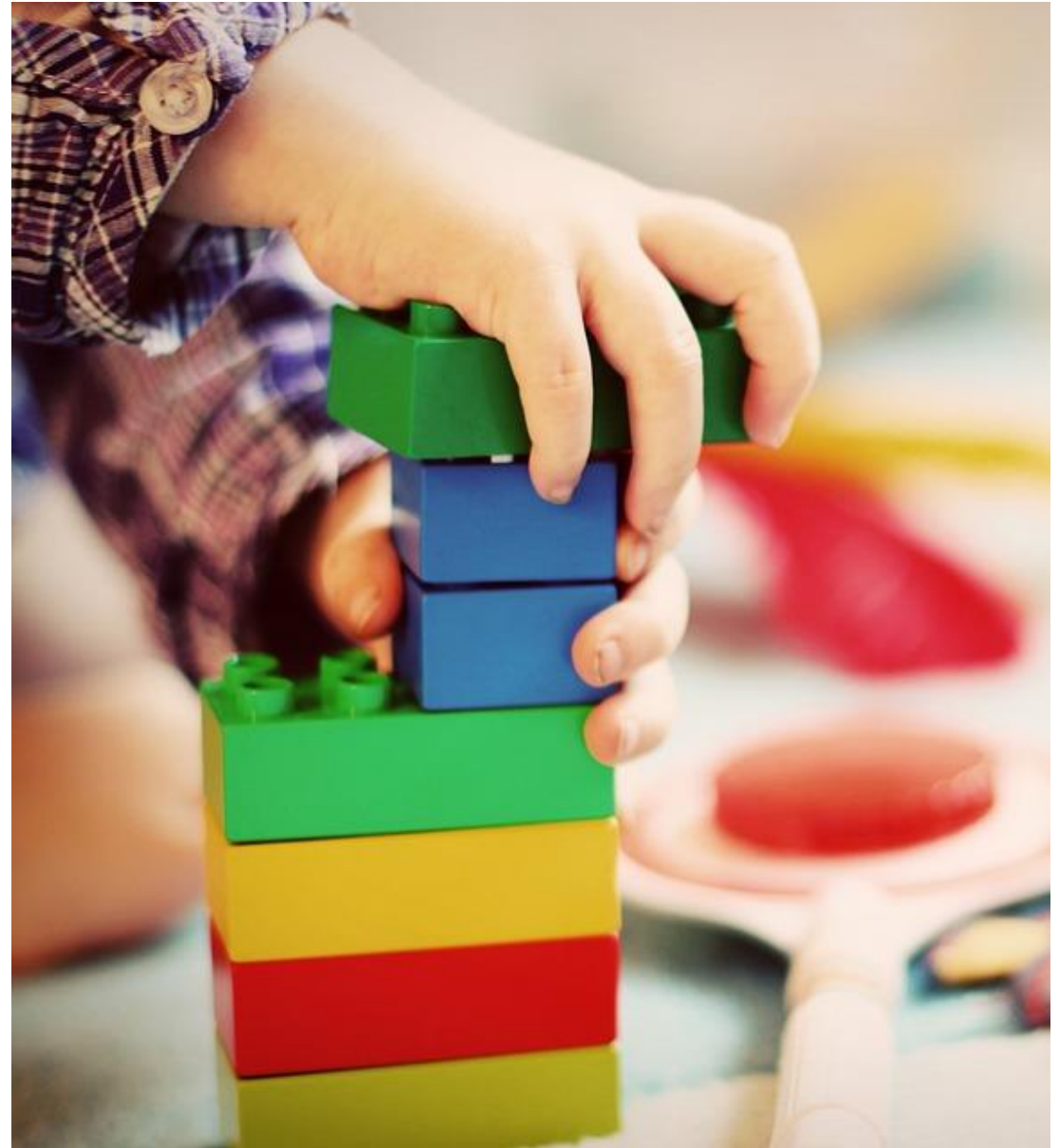
In [figuur 12](#) op de volgende pagina is het ruimteprogramma voor KC Berkenveld weergegeven. Hierin is onderscheid gemaakt tussen ruimten voor de school en ruimten voor de opvang. In het ruimteprogramma zijn ook indicatief enkele MFA-functies aangegeven. Dit is puur ter indicatie, hierover is nog niets afgesproken met de Leefbaarheidsgroep Heerle en de gemeente.

Het functioneel nuttig vloeroppervlak bevat de ruimten zoals deze door de gebruikersgroep zijn bepaald in de diverse workshops. Het gaat om onderwijsruimten, ruimten voor kinderopvang, ruimten voor personeel en algemene ruimten. In deze ruimten vinden de belangrijkste activiteiten plaats.

Aanvullend zijn in het nettovloeroppervlak een aantal ruimten opgenomen als toiletten, garderobes en werkkasten. Tot slot zijn de entrees, circulatieruimten (gangen) en technische ruimten als meterkasten toegevoegd om tot een totaal aantal vierkante meters van het bvo te komen. Zoals te zien in [figuur 12](#), past het bvo van het ruimteprogramma voor onderwijs net niet binnen het taakstellend normatief bvo voor de school. Maar deze marge is klein genoeg om door te gaan met dit ruimteprogramma.

Het bvo is in totaal:

• Basisschool Berkenveld (KPO)	628 m ² bvo
• Kinderopvang en bso (Kober)	409 m ² bvo
Totaal brutovloeroppervlak	1.037 m² bvo

Omschrijving Ruimteprogramma	aantal kind.	aantal mdw.	aantal ruimten	ruimte (m2)	KPO (m2)	Kober (m2)	MFA (m2)	Gedeelde ruimten zoals entrees en teamruimten zijn doorgaans 25% bij Kober meegeteld.
ONDERWIJSRUIMTEN								
Groepsruimte	20	4	4	45	180			
Speelplein onderbouw	20	1	1	40	40			In te delen in thema-/speelhoeken
Leerplein bovenbouw	20	1	1	40	40			In te delen in thema-/leerhoeken met verschillende beschutte werkplekken
Berging leermaterialen			2	6	12			vierkante meters te verdelen over groepsruimten
SUBTOTAAL					272	0		
ALGEMEEN ONDERWIJSONDERSTEUNEND								
Aula/ontmoetingsruimte MFA			1	100			100	Alleen van toepassing in geval van realisatie MFA/dorpshuis
Bibliotheek			1	40			40	Alleen van toepassing in geval van realisatie MFA/dorpshuis. Betreft de dorpsbibliotheek
Speellokaal	25	2	1	84	84			
Berging speellokaal			1	6	6			
Spreekkamer		6	3	12	18	6	12	Telling vierkante meters: 1,5 x Berkenveld en 0,5 x Kober en 1 x MFA, gedeeld gebruik, alleen in geval van realisatie MFA/dorpshuis
Handvaardigheid/techniek			1					Is een hoek van leerplein bovenbouw, met wasbak
SUBTOTAAL					108	6		
SUBTOTAAL ONDERWIJSRUIMTEN					380	6		
DIRECTIE- / STAFRUIMTEN								
Conciërge/repro		1	1	10	10			bij hoofdentree
Algemene berging			1	15	15			centraal gelegen
Keuken in MFA			1	20			20	Alleen van toepassing in geval van realisatie MFA/dorpshuis
Teamkamer		10	1	25	15	10		60% school, 40% Kober (verhouding vierkante meters KC)
Directie + kantoor IB + gebruik Kober		2	1	16	10	6		
SUBTOTAAL DIRECTIE- / STAFRUIMTEN					50	16		60% school, 40% Kober (verhouding vierkante meters KC)
RUIMTEN KINDEROPVANG								
Groepsruimte 1: KDV verticaal	16	4	1	56		56		Max 16 baby's en max 4 begeleiders. Niet in open verbinding met binnenspeelplein peuters.
Verschoonruimte/toilet			2	10		20		Iedere verschoonruimte gedeeld door 2 groepsruimten.
Slaapkamers	8		2	10		20		Voorkeur situeren aan buitengevel, direct aan groep (min 4x stapelbed a 1900x1300x750mm (hxbxh)) gedeeld gebruik tussen groepsruimte 1 & 2.
Groepsruimte 2: KDV peutergroep	16	4	1	56		56		Max 16 peuters en max 4 begeleiders. Kan opengezet worden naar binnenspeelplein.
Groepsruimte 3: PTO&BSO	24	4	1	84		84		Max 8 peuters PTO. Max 24 kinderen BSO en max 4 begeleiders. Kan opengezet worden naar binnenspeelplein.
Pantry's KDV & BSO			2	8		16		In of bij groepsruimtes 1 t/m 4. BSO groepen gebruiken keukens/ pantry school
Garderoes KDV/ PTO			1	6		6		Te ontlene aan opp. van circulatieruimte
Stallingplaats kinderwagens, maxi cosi's			1	6		6		Situëren bij entree KDV
Berging materialen			1	6		6		Tussen groepsruimten geïmponeerd
Berging materialen BSO			1	8		8		Nabij BSO groepsruimte
Buitenruimte KDV								3,5m2/ kind op afgesloten terrein, grenzend aan groepsruimte.
SUBTOTAAL RUIMTEN KINDEROPVANG					0	272		
TOTAAL FUNCTIONEEL NUTTIG VLOEROPPERVLAK				724	430	294		
					59%	41%		

OVERIGE RUIMTEN								
Toiletten leerlingen			8	3	24			2 toiletten per groepsruimte school. BSO groepen maken gebruik van toiletten school, denk hier over na bij positionering toiletten.
Garderoes leerlingen			4	2	8			Garderoes leerlingen
Garderobe personeel			1	2				in teamkamer
Toiletten personeel			1	4	3	1		Miva functioneert ook als personeeltoilet. Eén nabij groepsruimten school, de ander nabij kinderopvangruimten
Miva-toilet			1	5	3	2		Dit is ook een personeeltoilet, inclusief douchemogelijkheid. 60% school, 40% Kober.
Wasmachine en wasdroger ruimte			1	6	6			T.b.v. Kober
Werk-/Schoonmaakkast KC			1	3	2	1		Centraal in het gebouw
Serverruimte			1	6				in % technische ruimten
Hoofdentree en subentree			1	25	10	5	10	15 m2 hoofdentree & subentree kindcentrum, eventueel een subentree MFA
Circulatie ruimten					39	47	n.t.b.	16% van fno: horizontaal verkeer, circulatieruimten rondom leerpleinen
Circulatie ruimten rondom leerpleinen					30			Zo veel mogelijk in te zetten als onderdeel van leerpleinen
Technische ruimten					17	12	n.t.b.	4% van fno
Meterkasten			1	0				te ontlene aan opp. techn. ruimten
Containerberging KC			1	0				Uitpandig op terrein realiseren
Buitenberging			2	0				Buitenberging (1 x school, 1 x Kober) uitpandig op terrein realiseren (voor Kober 0,2m2/kind)
SUBTOTAAL OVERIGE RUIMTEN					136	74		
TOTAAL NETTO VLOEROPPERVLAK				934	566	368		
TARRA VLOEROPPERVLAK								
				t.o.v. NVO				
Constructie, wanddikte, schachten etc.			11%		62	40		
SUBTOTAAL TARRA					62	40		
TOTAAL BRUTO VLOEROPPERVLAK KINDCENTRUM				1.037	628	409		bruto/functionele-factor
Normatief vloeroppervlak onderwijs			84	11n	623			1,43
teveel ten opzichte van normatief					-5			

In het ruimteprogramma worden alle ruimten in het nieuwe kindcentrum benoemd, inclusief hoeveel exemplaren er van die ruimte zijn. De ruimten zijn qua vierkante meters verdeeld over de school en de kinderopvang. Enkele ruimten worden gedeeld gebruikt, dan tellen de vierkante meters ook gedeeld mee. Indicatief zijn ook de vierkante meters van enkele MFA-functies reeds opgenomen. Dit is nog niet afgestemd en zou nog kunnen wijzigen.

Figuur 12 - Ruimteprogramma KPO KC Berkenveld

6. Ruimteomschrijvingen

In dit hoofdstuk worden de ruimten uit het ruimteprogramma één voor één nader omschreven. Alle ruimten dienen te voldoen aan de in dit hoofdstuk opgegeven omschrijvingen en eisen.

6.1. Onderwijsruimten en onderwijsondersteunend

Ruimte	Gebruiksdoel	Gebruikers	Functionele eisen	Overige opmerkingen
Leerpleinen Twee leerpleinen die met elkaar in open verbinding staan, zonder echt samen één grote ruimte te worden.	Hier vinden instructies, samenwerken, begeleiding aan kleinere groepen kinderen en zelfstandig werken plaats. Gedurende de dag groepsoverstijgend werken in groepsruimten en/of leerplein.	Doorgaans maximaal 20 leerlingen tegelijkertijd.	Aandacht voor akoestiek in verband met openheid in deze ruimten. De indeling van de leerpleinen kan flexibel meebewegen met veranderingen in de toekomst. Centraal op ieder leerplein een pantryblok, bij combinatiegroep 1-2 een uitgebreider blok inclusief was-/stortbak voor het schoonmaken na knutsel- of veractiviteiten.	De leerpleinen worden in themahoeken ingedeeld, passend bij de leeftijds-groep en gewenste werkvormen. Precieze invulling en inrichting te ontwerpen door architect in nauwe afstemming met gebruikers. Uitgangspunten omschreven in paragrafen 4.1 en 4.2.
Groepsruimten	Voor de groepsruimten geldt dat klassikale instructies, kringgesprekken en dergelijke logisch over moeten kunnen gaan in het verwerken van de stof; individueel of in kleinere (niveau)groepen.	Geschikt voor maximaal 25 leerlingen (doorgaans 20) en een leerkracht.	Transparante verbinding met het leerplein, door een transparante schuifdeur of andere oplossing. Aan één van de gesloten wanden een digibord bevestigen. Ook voorzien in een schuifdeur of openslaande deur tussen twee groepsruimten.	Flexibel in te delen, prettige lichtinval, warme kleuren.
Spreekkamer/kantoorruimte	Diverse doeleinden, zoals: overleg tussen collega's, met kinderen of ouders, 1-op-1 begeleiding of begeleiding van een groepje, tijdelijke werkruimte van een leerkracht etc.	Zie gebruiksdoel. Ruimte is geschikt voor 4-6 personen.	Geluidsdicht in verband met vertrouwelijke gesprekken, volledig afsluitbaar met deur. Transparantie richting aangrenzende gang/leerplein. Eén spreekruimte voorzien van gordijn om inzetbaar te zijn als kolfruimte.	Er is één spreekkamer alleen voor de school, één spreekkamer wordt gedeeld met Kober. Eventueel zal er een derde spreekkamer in het MFA komen, waar de school externe (zorg)partijen kan ontvangen.
Berging leermaterialen	Opslag van lesmaterialen voor de groepen.	Leerkrachten.	Mogelijkheid om efficiënt in te delen met stellingkasten. Makkelijk bereikbaar vanuit groepsruimten.	In ontwerpfase bepalen over hoeveel afzonderlijke ruimten deze vierkante meters worden verdeeld.

Aula/ ontmoetingsruimte <i>Alleen van toepassing in geval van MFA</i>	<i>Gebruiksfunctie nader af te stemmen met gebruikers MFA. Voor gebruik door kindcentrum geldt: ruimte waar collega's en kinderen elkaar tegenkomen. De ruimte kan gebruikt worden voor diverse doeleinden die ondersteunend of aanvullend aan het onderwijs zijn.</i>	<i>Alle gebouw- gebruikers kunnen hier gebruik van maken.</i>	<i>Multifunctioneel inzetbaar, een levendige en open ruimte. Voorzien van een podium voor voorstellingen.</i>	<i>Zit in het overgangsgebied tussen kindcentrum en MFA-functies. Grenst aan keuken MFA.</i>
Bibliotheek <i>Alleen van toepassing in geval van MFA</i>	<i>Nabij de ontmoetingsruimte wordt ook een bibliotheek ingericht, waar kinderen en dorpsbewoners een boek kunnen uitkiezen.</i>	<i>Alle gebouw- gebruikers kunnen hier gebruik van maken.</i>	<i>Nader te bepalen met gebruiker.</i>	<i>Onderzoeken in ontwerpfase of gebruikers deze ruimte ook als leesplek met zitjes willen inrichten.</i>
Speellokaal	Bewegingsonderwijs: gymnastiek, ritmiek en spel (met zachte ballen), klimmen en klauteren met en op speeltoestellen, vrij spelen, dans, muziek en drama.	Kinderen van combinatiegroep 1-2 en medegebruik peuters is mogelijk.	Onderzoek of het interessant is om speellokaal door middel van een panelenwand te koppelen aan een leerplein. Bij aanwezigheid aula is dit wellicht niet nodig. Indien mogelijk ook een deur naar buiten voor verbinding met plein.	Rekening houden met het voorkomen van geluidsoverlast naar naastgelegen ruimten en met geluidsabsorptie binnen de ruimte. In verband met gebruik door MFA: denk aan bereikbaarheid van speellokaal in de avonduren, zonder het schoolgebouw te hoeven openstellen.
Berging speellokaal	Opbergen van spelmaterialen.	Zie speellokaal.	Direct aangrenzend aan speellokaal.	Eventueel in lange kastenwand.
Handvaardigheid/ techniek	Hier kunnen activiteiten plaatsvinden die men kan scharen onder 'light' techniek/handvaardigheid.	Alle leerlingen.	Makkelijk afwasbare onderhoudsarme vloerafwerking. Voorzien van een wastafel met gipsopvangbak.	Ruimte is slim gepositioneerd als hoek in leerplein.

6.2. Directie- en stafruimten

Ruimte	Gebruiksdoel	Gebruikers	Functionele eisen	Overige opmerkingen
Conciërge en repro	Ontvangst van bezoekers en werkplek + printen en kopiëren.	Conciërge en medewerkers.	Zorg voor goede afzuiging in verband met kopieerapparaat. Intercom van hoofdentree vanuit deze ruimte én vanuit gebouwdeel Kober bedienbaar.	Zichtbaar vanaf entree en goed zicht op de entree en ontmoetingsruimte. Ruimte voor print- en kopieerapparaat inclusief kastruimte voor papier e.d.
Algemene berging	Het opbergen van extra meubilair, feestdecoratie, toneelbenodigdheden etc.	Medewerkers.	Efficiënt in te delen met stellingkasten, logische routing en brede deuren om grotere spullen te verplaatsen.	

Keuken MFA <i>Alleen van toepassing in geval van MFA</i>	<i>Hier kan gekookt worden door personeel en ook met kinderen. Koken voor bso-kinderen.</i>	<i>Medewerkers, bso en leerlingen.</i>	<i>Keuken is met openslaande deuren of op andere wijze open te zetten naar ontmoetingsruimte.</i>	<i>Huiselijke sfeer. Keukeninrichting af te stemmen met gebruikers. Werkblad deels op kinderhoogte.</i>
Teamkamer	Pauzeren, tot rust komen, overleggen en werken.	Medewerkers.	Ingericht met een kleine pantry (wasbak, vaatwasser, magnetron, waterkoker, koffiezetapparaat).	Precieze inrichting met gebruikers af te stemmen. Gedeeld gebruik met collega's van Kober.
Directiekantoor	Kantoor en overlegplek schooldirecteur en ib'er.	Directeur en ib'er.	2x arbo-werkplek, kastruimte en een overlegtafel voor 4-6 personen.	Incidenteel ook werkplek voor unitmanager Kober.

6.3. Ruimten kinderopvang

Nog niet gekoppeld aan een specifieke ruimte: zorg dat de intercom van de hoofdentree ook vanuit het gebouwdeel van Kober bedienbaar is en dat er zicht is op bezoekers die binnenkomen (voor momenten dat de school niet meer aanwezig is).

Ruimte	Gebruiksdoel	Gebruikers	Functionele eisen	Overige opmerkingen
Groepsruimte 1: kdv verticaal	Verzorgen van en spelen met peuters en baby's in groep.	Baby's en peuters 0-4 jaar en begeleiders. Maximaal 16 kinderen	Situering op begane grond, directe verbinding met eigen afgesloten buitenruimte. Wanden om kasten te kunnen plaatsen.	Verschoonruimte en slaapruiimte delen met naastgelegen groepsruimte peutergroep. Ruimte geschikt voor het inrichten in speelhoeken.
Groepsruimte 2: kdv peutergroep	Spelen met en verzorgen van peuters in peutergroep.	Peuters 2-4 jaar en begeleiders. Maximaal 16 kinderen	Situering op begane grond, directe verbinding met eigen afsluitbare buitenruimte. Wanden om kasten te kunnen plaatsen.	Verschoonruimte en slaapruiimte delen met naastgelegen groepsruimten peutergroep en PTO. Ruimte geschikt voor het inrichten in speelhoeken.
Groepsruimte 3: peuteropvang (PTO) en bso	Grotendeels gelijk aan groepsruimte peutergroep. Bso gebruikt de ruimte om in te spelen, samen eten en drinken, spelletjes spelen, creatief bezig zijn. Als de PTO er niet <i>meer</i> is en de bso er <i>nog</i> niet is, kan ook combinatiegroep 1-2 deze ruimte inzetten als verlengde van het leerplein.	Peuters 2-4 jaar en begeleiders. Alleen in de ochtend. In de middag bso (4-12 jaar).	Zie groepsruimte peutergroep.	Verschoonruimte delen met naastgelegen groepsruimte peutergroep - geen slaapruiimte nodig. Slimme opbergplekken voor bso-spullen en flexibele inrichting. Onderzoek of ruimte kleiner kan bij gebruik speel-/leerplein door bso.
Verschoonruimte/ toilet <i>Twee ruimten die gedeeld worden vanuit twee groepsruimten.</i>	Baby's/peuters verschonen en toiletbezoek voor peuters.	Baby's en peuters van betreffende groepen.	Minimaal 1 elektrisch in hoogte verstelbare verschoonplek van 800 mm diep en 2.650 mm breed, voorzien van warm en koud water. Twee kleine toiletjes voor peuters met 1.000 mm beweegruimte om kinderen te helpen. En een lage wastrog voor de kinderen.	Grenst direct aan groepsruimte(n). Strikt gescheiden van voedings-bereidingsplekken. Vrije bewegingsruimte kindertoilet aan één zijde minimaal 1.000 mm. Vrije bewegingsruimte verschoonmeubel minimaal 800 mm.

Slaapruijnte <i>Twee ruimten die gedeeld worden vanuit twee groepsruimten.</i>	Een aparte ruimte waar baby's en peuters kunnen slapen.	4 stapelbedjes = 8 kinderen.	Bij voorkeur grenzend aan buitengevel in verband met ventilatie. Ruimten zijn te verduisteren. Gangpad tussen bedden minimaal 800 mm. Glas in binnendeur.	Grenst direct aan groepsruimten en niet aan geluidsintensieve ruimten. Geschikt voor 4 stapelbedjes à 1.900x1.300x750 mm (hxbxl). Gedeeld gebruik kdv verticaal en kdv peuter.
Pantry's <i>Groepsruimten delen pantry's.</i>	Ondersteunend aan groepsruimte: water pakken, iets schoonmaken, voeding bereiden etc.	Medewerkers.	Voorzien van warm en koud water inclusief temperatuurbegrenzing, logische indeling met in ieder geval magnetron en koelkast. Nader af te stemmen in de ontwerpfase.	Bso-kinderen kunnen ook gebruik maken van keuken MFA indien deze er zal komen.
Garderobes	Opbergen jassen	Medewerkers.	Slim te positioneren in verkeersruimte	
Stallingplaats kindervagens	Stallen van kindervagens en maxi-cosi's door ouders.	Ouders.	Logische positionering in relatie tot routing halen en brengen van baby's en peuters.	
Berging materialen	Opbergen van spullen voor groepsruimten, voeding, verschoenen etc.	Medewerkers.	Efficiënt in te delen met stellingkasten.	Exacte posities nader in te vullen in overleg met gebruikers. Bereikbaar vanuit groepsruimten of in gang

6.4. Overige ruimten

Ruimte	Gebruiksdoel	Gebruikers	Functionele eisen	Overige opmerkingen
Toiletten leerlingen	Toiletbezoek nabij groepsruimten.	Leerlingen.	Toiletten hangen op normale hoogte, alleen bij groep 1-2 op kleuterhoogte. Transparantie tussen voorruimte toiletten gang of leerplein in verband met toezicht.	Er is gerekend met 2 toiletten per groepsruimte.
Garderobes leerlingen	Opbergen van jassen en tassen op een nette manier, zo weinig mogelijk in het zicht.	Leerlingen.	Jassen en tassen uit het zicht, slimme oplossing zodat alles netjes blijft hangen.	Garderobes niet direct aangrenzend aan leerplein om rommelig beeld te voorkomen.
Garderobe personeel	Jassen en tassen van medewerkers	Medewerkers.	Netjes en eenvoudig.	In of nabij teamkamer.
Toiletten personeel	Toiletbezoek medewerkers en bezoekers.	Medewerkers en bezoekers.	Een regulier toilet voor volwassenen en een mindervalidentoilet.	
Mindervalidentoilet	Toiletbezoek medewerkers en mindervalide gebouwgebruikers	Medewerkers en mindervaliden.	Goed bereikbaar vanuit school en kinderopvang, op de begane grond.	Wordt ook gebruikt als één van de twee medewerkerstoiletten.
Wasmachine en wasdroger	Wassen en opvouwen van kleding. Dit is een ruimte van Kober.	Medewerkers.	Wasmachine, droger en opvouwen op ergonomische hoogte.	

Werkkast schoonmaak	Opbergen schoonmaakapparatuur, schoonmaakmiddelen.	Schoonmaker.	Uitstortgootsteen met emmerrek, warm en koud water. Ruimte is afsluitbaar.	Eén werk kast per bouwlaag.
Hoofdentree	Herkenbare entree vanaf aanlooproute gebouw, vriendelijke binnenkomst. Vanaf hoofdentree is het mogelijk richting onderwijsomgeving en richting Kober te gaan.	Gebouwgebruikers, bezoekers.	Aandacht voor overzichtelijkheid.	Via hal/portaal komt bezoeker in ontmoetingsruimte bij de ruimte van de conciërge.
Subentrees	Eén subentree voor halen en brengen bij het leerplein van combinatiegroepen 5-6 en 7-8. In principe is er geen subentree voor Kober, tenzij niet anders mogelijk. Er zijn wel subentrees via de groepsruimten naar het plein - deze zijn alleen bedoeld voor het buitenspelen.	Leerlingen en medewerkers.	Zie hoofdentree.	Zie hoofdentree.
Circulatieruimten	Verplaatsen personen en goederen in gebouw. Zoveel mogelijk functioneel in te zetten: nisjes, leerpleinen, garderobes, zitjes etc.	Gebouwgebruikers, bezoekers.	Wanneer in open verbinding met functionele ruimten, dan sluit de verkeersruimte aan bij de voor deze functionele ruimte geldende eisen ten aanzien van temperatuur, brandveiligheid en geluid.	Circulatieruimten zoveel mogelijk beperken door een compact gebouw te ontwerpen. In het ruimteprogramma is aangegeven welke circulatieruimte in ieder geval wordt toegevoegd aan de leerpleinen.

7. Buitenterrein

7.1. Ontwerp

Tijdens de Voorontwerp-fase dient de totale inrichting van het terrein in overleg met de gebruikers bepaald te worden. Aandachtspunten hierbij zijn:

- Het onderscheid in leeftijdsgroepen.
- De wettelijke randvoorwaarden uit het bestemmingsplan.
- De relaties van de speelterreinen met onderwijsclusters.
- De relaties van de speelterreinen tussen opvang en school.
- De verhoudingen verhard en onverhard speelterrein.
- De speeltijden.
- De mogelijkheden voor goed toezicht.
- De vandalismegevoeligheid van het terrein en het voorkomen van hangplekken.
- De overige voorzieningen, zoals parkeerplaatsen, kiss & ride-zone, fietsenstallingen en buitenbergingen.
- Voldoende ruimte voor de kinderen om te bewegen.
- De relatie tussen binnen en buiten. Het is wenselijk om de buitenruimte bij het kindcentrum te betrekken.
- De buitenruimte van Kober moet een rustige beschutte plek hebben voor buitenbedjes.

7.2. Benodigd oppervlak terrein

De verharde buitenruimte voor de school is minimaal 1.200 m². Voor Kober dient minimaal 3,5 m² speelterrein per kind te worden gerealiseerd, dit is minimaal 140 m². In totaal is er dus 1.340 m² speelplein voor het kindcentrum. Het buitenterrein is opgedeeld in zones van de jongste kinderen tot de oudste kinderen (zie 4.2). Het is de bedoeling dat er een natuurlijk verloop is in de speelruimte van de baby's en peuters, de onderbouw- en de bovenbouw-kinderen. De zones in het plein zijn van elkaar afsluitbaar, maar ook naar elkaar open te zetten.

7.3. Gebruikseisen speelterrein

KC Berkenveld krijgt een uitdagende speelomgeving met een groene uitstraling en met voldoende afwisseling en speel- en sportmogelijkheden. Er moet in de buitenruimte voldoende ruimte zijn om te spelen, te ontdekken, onderwijs te geven maar ook om

bijvoorbeeld te voetballen of andere sporten te beoefenen. Het speelterrein moet overzichtelijk zijn en afgezonderde hoeken worden voorkomen.

De buitenruimte voor de school is rechtstreeks bereikbaar vanuit de groepsruimten. De groepsruimten van Kober staan ook in directe verbinding met de buitenruimte. Er dient daarom rekening te worden gehouden met een schoonloopzone rondom het gebouw en de akoestische kwaliteit van de deuren. Het is belangrijk dat kinderen tijdens het buitenspelen gemakkelijk terug naar binnen kunnen voor bijvoorbeeld een toiletbezoek.

7.4. Overige voorzieningen terrein

7.4.1 Groenvoorziening

De buitenruimte van het kindcentrum wordt voorzien van veel groen, met name voor een natuurlijke uitstraling. Bovendien worden de bestaande bomen zoveel mogelijk behouden. Hierbij houdt het ontwerp rekening met duurzaamheid, onderhouds- en schoonmaakvriendelijkheid. De nadruk ligt echter op mogelijkheden om te kunnen voetballen/sporten en mogelijkheden om speeltoestellen te plaatsen. Er moet in het ontwerp worden voorzien in voldoende beschutting voor zowel zon, regen als wind, hiervoor zou ook groenvoorziening ingezet kunnen worden.

7.4.2 Parkeren

Al het autoverkeer van en naar het kindcentrum moet op een vlotte en veilige wijze worden afgewikkeld. Voor ouders die hun kinderen met de auto halen en brengen moet gelegenheid bestaan de auto tijdelijk te parkeren - dit wordt voorzien op het openbaar gebied. Er dient tevens rekening gehouden te worden met parkeer-gelegenheid voor het personeel en met mindervalidenparkeerplaatsen. Al het parkeren vindt plaats in het openbaar gebied. De huidige parkeerplaats voor de kavel voldoet aan deze eisen, hoewel de realisatie van de eventuele MFA vraagt om een herziening van de parkeerbehoeften.

7.4.3 Fietsenstalling

Fietsparkeren wordt opgelost op het eigen terrein, maar niet op het speelplein. Voor de medewerkers wordt een overdekte, afsluitbare fietsenstalling gewenst. Voor de kinderen worden fietsenrekken nabij de ingang van het speelterrein geplaatst.

Bij het ontwerp voor de fietsenstalling rekening houden met:

- Ligging nabij de speelterreintoegang(en) op een logische plaats ten opzichte van de entrees en voldoende sociaal veilig.
- Toezicht en voorkoming van diefstal.
- Het gebruik van diverse soorten fietsen, zoals stadsfietsen, mountainbikes, fietsen met kratjes etc., maar ook space scooters en steps.
- De benodigde vierkante meters voor fietsenstalling komen bovenop de minimale vierkante meters speelplein voor het kindcentrum.
- De fietsenstallingen worden in een aparte strook gerealiseerd, los van het speelplein. Indien dit niet mogelijk is, dan worden de fietsenstallingen in ieder geval afgescheiden van het speelplein met een heg of andere scheiding, zodat de bal niet tussen de fietsen komt en kinderen daar niet gaan spelen.

Te rekenen op een rijwielstalling van:

- 45 fietsen voor de rijwielstalling van de kinderen
- 8 fietsen voor medewerkers van het kindcentrum (in een overdekte stalling).

Denk ook aan voorzieningen voor e-bikes.

7.4.4 Buitenbergingen

Op het terrein wordt een losstaande berging gerealiseerd voor de school en voor Kober ten behoeve van het opbergen van speelmateriaal en kinderfietsen. Voor Kober dient rekening gehouden te worden met 0,2 m²/kind.

7.4.5 Containerberging

Op het terrein moet rekening gehouden worden met de plaatsing van afvalcontainers in een afsluitbare berging. Afval wordt als volgt gescheiden: in ieder geval papier, restafval en plastic.

7.4.6 Afscheidingen van het buitenterrein

Vandalisme en ongewenste samenscholing buiten schooltijd op het terrein dient zoveel mogelijk voorkomen te worden. Het plein wordt afgescheiden met een hek zodat het terrein buiten schooltijden niet toegankelijk is voor onbevoegden. Om ervoor te zorgen dat de uitstraling rond het kindcentrum wel vriendelijk en groen blijft, wordt het hek bijvoorbeeld bekleed met begroeiing of komt er een heg voor te staan. Momenteel is het uitgangspunt dat een hek van 120 cm voldoende hoog is. Dit is voor nadere

uitwerking in de ontwerpfase, waarin ook wordt onderzocht op welke wijze het deel voor combinatiegroepen 1-2 en 3-4 en het deel voor combinatiegroepen 5-6 en 7-8 van elkaar worden gescheiden.

De kinderen van de verticale groep en de peutergroep hebben een eigen buitenterrein met een hekwerk of andere afscheiding daaromheen. Dit hekwerk is minimaal 120 cm hoog met een spijlafstand van maximaal 8 cm en geen opstapmogelijkheid.

7.4.7 Verlichting

Het terrein wordt voorzien van de nodige verlichting om een veilig gebruik van het terrein te waarborgen en donkere hoeken te voorkomen. De toegang tot de entrees dient goed verlicht te zijn, inclusief de weg/het pad naar de entrees toe, de ingang van buitenbergingen en de rijwielstalling.

8. Gebruikseisen gebouw

8.1. Vormfactoren

Aangezien de diverse bouwkundige elementen (vloeren, gevels, daken, binnenwanden etc.) ieder hun eigen kostprijs kennen, is het van belang te weten hoe deze zich in het ontwerp ten opzichte van elkaar verhouden. De verhoudingen van deze elementen moeten zodanig zijn dat het gebouw binnen de (genormeerde) investeringskosten c.q. het beschikbare budget gerealiseerd kan worden. Daarbij hebben de vormfactoren van het gebouw ook veel invloed op het bereiken van de doelstelling met betrekking tot duurzaamheid. Het gebouw dient daarom zo compact mogelijk te zijn van opzet.

In het Programma van Ruimten wordt een opsomming gegeven van ruimten die deel uitmaken van het zogenaamde gebruiksoppervlak of functioneel nuttig oppervlak (fno) van het gebouw.

Dit ruimteprogramma moet voor wat betreft het gebruiksoppervlak in het ontwerp van het gebouw worden gerealiseerd. Optelling van het gebruiksoppervlak, m² oppervlak constructies, m² technische ruimten en m² circulatieruimte mag niet leiden tot een overschrijding van het genormeerde bvo. Om een onaanvaardbaar sobere afwerking van het gebouw te voorkomen, moet het 'genormeerde' bvo gezien worden als

taakstellend door inventief om te gaan met voornamelijk de circulatieruimte in de opzet van het gebouw.

Naast het bovenstaande is er rekening gehouden met de volgende vormfactoren:

- Bruto vloeroppervlakte begane grond/bruto vloeroppervlakte: n.v.t.
Het volledige programma van school en kinderopvang op begane grond.
- Bruto geveloppervlakte/bruto vloeroppervlakte: 0,53.
- 'Open' geveloppervlakte/bruto geveloppervlakte: 0,30-0,35.
- Binnenwandoppervlakte/bruto vloeroppervlakte: 0,8-0,9.
- 'Open' binnenwandoppervlakte/binnenwandoppervlakte: 0,17-0,2.
- Bruto dakoppervlakte/bruto bebouwd oppervlak: 1,00-1,03.
- 'Open' dakoppervlakte/bruto dakoppervlakte: 0,00-0,01.

Het gebouwontwerp dient gerealiseerd te worden binnen de range van bovenstaande vormfactoren.

Vrije hoogte ruimten

De minimale vrije hoogte wordt in het technisch PvE omschreven.

8.2. Daglicht

Naast de onderlinge ruimterelaties bepaalt met name de eis van daglichttoetreding en geluidwering de situering van een bepaalde ruimte. Hieronder volgt een overzicht van ruimten waar daglicht vereist is:

Ruimtetype	Daglichttoetreding		
	Vereist	Niet vereist	Gewenst
Groepsruimten	X		
Leerpleinen			X
Groepsruimten kdv, bso en PTO	X		
Teamkamer	X		
Ontmoetingsruimte			X
Spreekruimten	X		
Kantoor directie/administratie	X		
Bergingen		X	
Technische ruimten		X	

Speellokaal			X
Verkeersruimten			X
Slaapruimten Kober			X

8.3. Indelingsflexibiliteit

De tijdshorizon voor onderwijskundige ontwikkelingen is vrij kort in vergelijking tot de levensduur van een gebouw. Het kindcentrum zal daarom in de toekomst ook aangepast moeten kunnen worden aan zich wijzigende (onderwijs)functies. Vandaar dat tijdens het ontwerpproces expliciet aandacht moet worden besteed aan de flexibiliteit ten aanzien van de indeelbaarheid van het gebouw. Daarnaast moet bij de ruimtelijke inpassing ook rekening worden gehouden met de mogelijkheid tot uitbreiding, passend bij de visie van het kindcentrum.

8.4. Toegankelijkheid

8.4.1 Horizontale verkeersafwikkeling

Naast de door de overheid te stellen eisen wordt in schoolgebouwen de breedte van gangen voornamelijk bepaald door de verkeersintensiteit. Op basis van in de praktijk voorkomende situaties zijn criteria opgesteld waarmee de gangbreedte kan worden bepaald. Hiervoor wordt eerst grofweg de bezettingsgraad bepaald. Vervolgens wordt op basis van deze bezettingsgraad de verkeersafwikkeling in de aangrenzende gang berekend. Hiervoor wordt het vloeroppervlak van het aangrenzende verblijfsgebied door de betreffende bezettingsgraden gedeeld. Op deze wijze kan worden berekend hoeveel personen van deze gang gebruik moeten maken. De gangbreedte is vervolgens een afgeleide van de te verwachten personenstroom:

- < 80 personen: circa 2,0 m.
- 80 - 150 personen: circa 2,5 m.
- > 150 personen: circa 3,0 m.

Voor gangen gelden daarnaast de volgende aandachtspunten:

- Concentraties van ruimtetoegangen vermijden.
- Ter plaatse van entree(s), garderobes en fietsenstalling is een vlote doorstroming vereist.
- Een gang krijgt een meerwaarde als deze bij een ruimte betrokken kan worden of voor onderwijs- of speldoelinden geschikt is.

Naast gangbreedtes bepalen ook deurbreedtes de doorstroming van personen binnen een gegeven tijdsbestek. De totale deurbreedte moet in verhouding tot de te verwachten doorstroom zijn. Om een goede doorstroming te waarborgen dienen deuren aan de volgende minimale eisen te voldoen:

- Vrije doorgang van 85 cm voor nagenoeg alle deuren.
- Standaardafmetingen met een minimum van 880 x 2.315 mm.
- Deuren van grote ruimten met de vluchtrichting mee laten draaien.
- Deuren die de gang indraaien mogen de doorstroming niet belemmeren (180° doordraaien).

8.4.2 Verticale verkeersafwikkeling

Deze alinea is alleen van toepassing indien er een MFA-functie wordt gerealiseerd. Maar ook in dat geval zal het gehele programma van de school en de kinderopvang op de begane grond zijn.

Omdat de verschillende niveaus in het gebouw ook voor mindervaliden toegankelijk moeten zijn, dient/dienen er naast trappen ook een liftinstallatie en/of hellingbanen te zijn. Uitgangspunt is één lift. De lift is in principe niet bestemd voor gebruik door kinderen, maar uitsluitend voor volwassenen, mindervaliden en bevoorrading. De lift zal frequent gebruikt worden. Bij het bepalen van de afmetingen van de lift dient rekening te worden gehouden met het vervoeren van een laptopkar of een verrijdbaar digibord (80 inch).

Het toepassen van hellingbanen dient zoveel mogelijk te worden voorkomen in verband met de kosten en het ruimtebeslag. Indien ze worden toegepast, dienen ze te voldoen aan de eisen uit het Handboek voor Toegankelijkheid.

In het gebouw zullen op een regelmatige afstand trappen moeten worden geplaatst. In algemene verkeersruimten dienen trappen van minimaal 1,5 m breed te worden aangehouden. De uiteindelijke breedte is afhankelijk van de hoeveelheid gebruikers. In verband met de ontoereikende capaciteit mogen hiervoor geen spiltrappen toegepast worden.

8.4.3 Vluchtmogelijkheden en -wegen

Het gebouw dient volgens wetgeving onderverdeeld te worden in brandcompartimenten. Omdat brandcompartimenten kostenverhogende brandscheidingen met zich meebrengen is een efficiënte compartimentering vereist.

De compartimentering en de opzet van de vluchtwegen en -mogelijkheden dienen in een vroeg stadium met de brandweer te worden besproken. Het budget voorziet niet in een sprinklerinstallatie.

8.4.4 Afsluitbaarheid, compartimentering en avondgebruik

Delen van het gebouw zullen ook buiten schooltijd gebruikt worden, onder andere door de bso. Omdat de bso gebruik zal maken van diverse ruimten in het gebouw is compartimentering op basis hiervan niet realistisch. De deuren kunnen te allen tijde van binnenuit worden geopend. Voor onder andere personeel wordt toegangscontrole middels toegangscode of tag voorzien. Tijdens de ontwerpfase dient aandacht te worden besteed aan de verhouding tussen toegangscontrole en functioneel gebruik van entrees zoals tijdens het buitenspelen voor bijvoorbeeld een toiletbezoek.

8.4.5 Mindervaliden

Om voor mindervaliden toegankelijk te zijn, dient het gebouw te voldoen aan de eisen uit het 'Handboek voor Toegankelijkheid'. Naast de nodige ruimtelijke eisen dient, voor zover van toepassing, ook aandacht besteed te worden aan bedieningsknoppen, sluitwerk, hoogtes van kapstokken en extra manoeuvreerruimte bij toegangen tot toiletten.

Colofon

Uitgave: HEVO B.V.
Datum: 17 oktober 2023

Contact

Statenlaan 8 Burg. Roelenweg 40
5223 LA 's-Hertogenbosch 8021 EW Zwolle

T 073 - 6 409 409 T 038 - 4 258 101
info@hevo.nl

www.hevo.nl

Niets uit deze uitgave mag zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van HEVO B.V. worden gekopieerd, noch aan derden ter inzage worden gegeven